

sonum attenderet, omnia venalia exciperet, cum haec sub illo contineri videatur, si vellet, ut non praestantur, sed dum solam lanam venalem exceptit, cetera venalia legasse demonstrauit.

Veri. Quinta conclusio.

De his supra n. 10. cum seqq. & n. 22, 23.

Num. 10.

57 De significatione particula, seu, latè August. Barbol. de dictiōnib. dict. 363; Tutch. lit. D. conclus. 372. Caluin. in lexice, iur. Albertic. in suo dictiōnario.

Ibi: Quia verbum seu, ampliandi legati causa possumus est.

58 Particula, seu, in legatis ampliatiue accipienda est, ut vtrā laudatos hic à D. Couar. sententiā. Barbol. ubi proxime n. 8. Stracha de adiecto, part. 4. quaf. 1. à nu. 4. Cened. post lib. Canonicear. & practicar. sing. 15. num. 3. Gomez in §. Sed iste num. 38. inf. de actionib. Natura conf. 626. n. 11. Crauet. conf. 105. n. 6. Roman. sing. 552. Caluin. supra. Contra infra n. 60.

Ibi: Nec referit concipiatur legatum per verba singularia.

59 Sequuntur Tutch. supra num. 13. Francisc. Cremen. sing. 56. Sed contrarium tenet Barbol. num. 11. Bald. in cap. inter ceteras, col. in de re script. vbi Marian. Scocin. Euerard. supra loc. à vi numeri à princip. Stracha d. q. 1. n. 8.

Ibi: Sed in contrariam sententia quod dictio.

60 Quod dictio, seu, in legatis non sit regulariter ampliatiua, sed disiunctiua, nisi aliud de mēte testatoris appareat, sententia Fachin. controveriar. iur. lib. 5. cap. 6. 8. vers. Sed contrarium, Causalcan. de fū fruct. mult. r. rel. cl. cap. 9. num. 98. Pro quibus facit, quod particula haec ex vi proprii significacionis est disiunctiua, siue alternativa, l. 1. §. Sublata, ff. ad Trebelian. l. generali 13. in princip. C. de Sacro-sanct. Eccles. Tutch. d. conclus. 372. num. 29. Calepin. in suo dictiōnario, Barbol. supr. num. 1. cum multis. Strach. d. ques. 1. à num. 4. Cyriac. tom. 1. controver. 174.

num 3. Octau. Vulpel. de preposit. & adverbior. significat. Caluinus supra. Sed à proprieate verborum in vtrīmī dispositionib. recedere non licet, nisi manifeste apparuerit, aliud sensibile testatorē. I. non alter 67 ff. delegat. 3. l. labeo 7 §. vlt. ff. de supellec̄ legat. Igitur dictio, seu, in sua propria significacione erit in legaris accipienda, disiunctiue scilicet, quando contrarium ex voluntate testatoris non constat.

Veri. Non obstat textus.

Quoties particula, seu, inter duo collocatur, quorum unum alterum sub le comprehēdit, est ampliatiua accipienda, Barbol. num. 12. Ripa in d. esp. inter ceteras num. 44. de re script. vbi Dec. Stracha supra n. 9. Cened. d. sing. 15. n. 8.

Idem est cum inter genus, & speciem 62 adiicitur, Barbol. n. 13. Cened. n. 8. Stracha n. 8. vers. Sed addes, Ripa & Dec. ubi p. 15. n. 3. Gomez in §. Sed iste num. 38. inf. de actionib. Natura conf. 626. n. 11. Crauet. conf. 105. n. 6. Roman. sing. 552. Caluin. supra. Contra infra n. 60.

Ibi: Et quanū ita esset, quod mundum & ornamenta.

In l. si quis ita, ff. de aur. & argente. legat. 63 legarum non comprehendere ornamentum, nec mundum, quæ vxoris cana palata non sunt, palam ostendunt verba illa: Seu que eius causa parauit. Quæ præcedentia refutant argumento, l. in. §. vlt. ff. de trit. vin. & cl. legato.

Ibi: Hic idem intellectus.

Hoc casu dictio seu, ponitur expositi- 64 ue, siue declaratiue, ut sapienter cap. 3. de excessib. Prelator. in 6. cap. Roman. 3. §. Cum autem in fine de apellat. eod. lib. Menoch. conf. 755. n. 5.

Ibi: Sed pro communis sententia virgo caratio.

Licet communis sententia sit vera, 65 ratio haec ipfi non suffragatur, nam si alternativa posita inter genus, & speciem aliquo casu propriam naturam seruerat, species expressa sub genere non continebatur, cum quoad illam generi censeatur derogatum, quod aperie colligatur, ex l. hexes meus 98. §. 1. ff. delegat. 3. & l. 1. ff. de aur. & argente. legat.

C A

AD CAPVT Sextum.

SUMMARIUM.

1. Authores videndi laudantur.
2. Presumptio quadruplicet.
3. Deceptio presumpcionis iuris.
4. Presumptio iuris non semperonus probatio in aduersariū transfert.
5. Cuius presumpcio fauet, liquidat probationem ceterū habere.
6. Presumptio iuris probat, etiā instrumentum ad probandum opus sit.
7. Presumptio iuris an probet, ubi probatio, ut conditio requiritur?
8. Fictio iuris probati nem in contrarium respuit sociis presumpcio.
9. Alleganti initias, vel paupertatem onus probatiois incumbit.
10. Traditio ratio, & num. 1.
11. Qui nunc diues, vel pauper est an talis antea sive presumpatur, & è contra, remissione.
12. Paupertas probare debet, qui eam ad excusationem allegat.
13. Paronius, ut à liberto alimenta obtinet, insipiam probare tenetur.
14. Omnes nudi nascimur.
15. Qui alium diuisit abserit, id probare debet.
16. Vbi notorium constat de diuitiis, vel paupertate, probatio opus non est.
17. Afferent tot bona esse in suo patrimonio, vel hereditate, in quam successit an cedatur, & num. 23. 24. 25.
18. Probata paupertatis mariti evidenter apparet, eius bona ad dotis exactionem non sufficiunt.
19. Negativa generalis paupertatis levissima est.
20. Negativa etiam simplex probari debet ab eo, qui eam profundamento sue intentionis allegat.
21. Ampliatur, etiā impossibilis sit probatiois.
22. Quod denegativa probanda dictum est, declaratur.
23. Integritas decisiſſe quilibet presumitur.
24. Agens ad successionem abintestato non retinet probare, quod defunctus decessit cum

De diuitiarum, & paupertatis
qualitate, cuique eius probatio in iudicij in-
cumbat.

Pro pleniori cognitione eorum, de
quibus in praetensi disseritur, vide
oportet Menoch. de presumpt. lib. 6 pref.
25. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 36. 54. cum

Addit. ad Couarruias.

cum alijs. *Mafcard.* eod. tract. concl. 526. 1159. *Valalc.* de prileg. pauper. part. 1. q. 5. *Afflct.* decf. 377. *Cardinal.* Thusc. practicar. concil. lit. P. conclus. 160. cum duabus sequentib. *Benincas.* de paupert. q. 6. *Festas* eod. tract. cap. 2.

Num. 1.

2. Præsumptio quavis diuersimode dñni soleat, ut videre est apud Menoch. *supra lib. 1.* q. 2. p. rot. & gloriol. verbo, presumptionem in l. vlt. ff. quod met. caus. *Mafcard.* concl. 10. a. nu. 17. *Petr. Greg.* syntagma. *lib. 48.* cap. 11. num. 9. 10. *Sanch.* de matrim. lib. 7. disp. 37. num. 7. q. 33. Verius est, quod alii dicunt præsumptio iuris, & de iure, alla iuris, & tercia hominis. Menoch, qui magis co-nunum restatur, d. qu. 3. p. 2. num. 11. *Pacian.* supra cap. 4. num. 28. de quarum na-tura, & effectibus Menoch, q. 3. cum dubi. seqq. & *Mafcard.* d. concl. 10. Trentacing. *varia lib. 2.* tit. de præsumpt. resolut. 2. *Petr. Greg.* & Sanchez *supra lib. 1.* illud autem competitum est, iuris præsumptionem nuncupari, cum lex prælunit aliquid verum, non tam in firmar pedes ex ea præsumptione quicquam statues, nam vbi hoc facit, oritur iuris, & de in-præsumptio, Trentacing. num. 13. vers. Haciens præsumptio, Menoch, Petrus Greg. num. 9.

- Præsumptionis iuris praecipuus effe-ctus est, vt cum, quemlibet plauouet, re-leuerat ab onere probationis, quod in ad-ueriarium transit, cap. vnic. q. 1. p. mro., vt Ecclesiast. benefic. cap. vlt. 7. Sanè de iure, nequeat *Mafcard.* d. conclus. 10. num. 16. *Iacob.* Nouel. ad regulas Dueñas, reg. 160. Vnde est, vt is, cui talis præsumptio ad-supplatur, si cuam intentione funda-tam habet, vt pro codem, nisi contra-rium aperillissimi probationibus do-ceatur, sive pronunciandum *Mafcard.* conclus. 214. num. 3. *Argel.* vbi proxime, d. q. 8. art. 35. num. 5. *Aliciat.* suprad. reg. 3 præsumpt. 3. num. 3. Menoch, q. 32. num. 5. *Pacian.* cap. 51. a. num. 16. quia pro veritate habetur, *Sanch.* num. 7. Imò, etiam filege, vel alia dispositio-ne requiratur probatio per instrumen-tum, præsumptio iuris sufficiet, vt par-tum voluntati Legislatoris, vel diplo-mensis censeatur, sive inquit 3. tunc l. 1. C. de apochis public. lib. 10. *Bald.* in l. 1. C. desdicomiss. *Alexand.* conf. 126. num. 6. *Moder.* in l. pactum, quod dotali, C. de paci-
fici

1. qui cap. 1. 2. num. 13. cum seqq. ex alijs nota, hanc præsumptionem, vt profit-allegandam esse, quod multipliciter li-mirat a num. 23. *Sanch.* *supra.*

Quod est limitandum, quando lex no. 4 omnino pro veritate habet, quod præ-sumptio, sed leuem conjecturam in-ducit, quo causa onus probationis in ad-ueriarium non transferat, sed dunra-xat deseruit in administrum pro proba-tionem eius, cui conjectura iussifragatur, Menoch. d. qu. 33. num. 6. vbl. exem-plificat. *Bald.* in l. 1. scindit, num. 6. C. de probat. *Angel.* in l. 1. scindit, col. p-ult. vers. Defendo ad præsumptionem iuri-s, ff. de verbis obligat, lat. in l. 1. si duo pa-troni, num. 3. ff. de iurecurand. vbi bonus textus, iuncta glof. fin. in fin. *Pacian.* d. cap. 12. num. 1. cum seqq.

Is, cui iuris præsumptio a sisfit, liqui-dissimam probationem censeatur habe-re. *Ceuall.* commun. contr. commun. tom. 2. q. 757. num. 117. *Petr. Barbos.* in pre-lud. l. simora, num. 33. in finiss. solut. matrim. Menoch. d. lib. 1. qu. 36. num. 8. & q. 81. num. 4. *Argel.* de acquirend. posse, q. 8. art. 35. num. 3. *Mafcard.* conclus. 12. 21. num. 1. *Pacian.* d. cap. 8. num. 2. Gonç-a-lez ad reg. 8. *Cancellar.* q. 7. p. 20. num. 141. *Cyriac.* tom. 2. controvrs. 3. 18. num. 5. *Afflct.* decf. 13. num. 24. *Tiraquell.* in l. 1. si unquam verbo, donato, largitus, n. 158. C. de reuocat. donat. *Alciat.* sup. part. 3. in princip. num. 4. *Grauet.* conf. 156. num. 15. Maxine si illa probationem haberet, nequeat *Mafcard.* d. conclus. 10. num. 46. *Iacob.* Nouel. ad regulas Dueñas, reg. 160. Vnde est, vt is, cui talis præsumptio ad-supplatur, si cuam intentione funda-tam habet, vt pro codem, nisi contra-rium aperillissimi probationibus do-ceatur, sive pronunciandum *Mafcard.* conclus. 214. num. 3. *Argel.* vbi proxime, d. q. 8. art. 35. num. 5. *Aliciat.* suprad. reg. 3 præsumpt. 3. num. 3. Menoch, q. 32. num. 5. *Pacian.* cap. 51. a. num. 16. quia pro veritate habetur, *Sanch.* num. 7.

Imò, etiam filege, vel alia dispositio-ne requiratur probatio per instrumen-tum, præsumptio iuris sufficiet, vt par-tum voluntati Legislatoris, vel diplo-mensis censeatur, sive inquit 3. tunc l. 1. C. de apochis public. lib. 10. *Bald.* in l. 1. C. desdicomiss. *Alexand.* conf. 126. num. 6. *Moder.* in l. pactum, quod dotali, C. de paci-

fici

Alexand. conf. 126. num. 6.

Moder. in l. pactum, quod dotali, C. de paci-

Mafcard. vbi proxime num. 42.

Nam can-

Instrumento æquiparari, scriptere Mer-

lin, de pignorib. lib. 3. q. 45. num. 15.

Manuf. de tacti. & ambig. conuent. lib. 11.

tit. 19. num. 1. *Pacian.* cap. 26. num. 68.

Sed illud verum existimò, quando non

apparet, instrumentum non fasce con-fectum, nam si de hoc constaret, iuris

præsumptio, quod actus fuerit geslus,

non proderit, siquidem cum alia pro-

bationes fini excluderent, non est ratio, ob

quam præsumptionem iuris admittamus.

At si in dubio sit, actus præsummitur

legitimè factus, ac per consequens in-

strumentum, quod actus desideratur, in-

teruenientur. At ita intelligendum est textus

in l. 3. vbl. non solum præsummitur soluto

post triennium, sed & apochia, siue in-

strumentum solutionis confectum.

7. Aliquando tamen iuris præsumptio

non est sufficiens, vt onus probationis in

adueriarium transferatur, veluti in can-

sis, quæ præsumptiuam probationem no-

admittuntur, *Mafcard.* d. conclus. 10. num.

16. *Dec.* in rubric. de probat. num. 17. 166.

Menoch. d. lib. 1. qu. 45. à num. 15. vbl.

plures refert causas, in quibus non est lo-

cus præsumptioni. Vtrum autem con-

ditio probandi possit impleri per solam

iuris præsumptionem, siue in testamen-to,

siue in statuto adiudicatur, egregie dis-

putat idem Menoch, qu. 37. qui di-

stinguit inter dispositionem hominis, &

legis siue statuti, vt scilicet in hac præsump-

tio iuris probet indistincte, fecus

in illa, niū alia probationes fieri propter

rei naturā non possint; at cōmuni senten-tia, vt ipse fatetur, sine distinctione

docet, quod, quoties probatio in viii

conditione desideratur à lege, vel ab

homine, præsumptio iuris, nisi aliter

probari non possit, non sufficiat. Ita

Mafcard. d. conclus. 1159. num. 6. *Nogue-*

rol. allegat. 7. num. 18. *Bart.* in l. 1. f. 1. C.

si aduers. creditor. *Anton.* *Gom.* *Varia lib.*

3. cap. 9. num. 1. *Gutier.* conf. 28. num. 3.

4. *Ioan.* *Orof.* in d. f. *Docere* num. 2. *Man-*

tic. de coniectur. ultim. volunt. lib. 2. tit. 1.

num. 3. *Lotter.* de re beneficiar. lib. 2. qu. 4.

40. num. 7. 8.

Hoc, licet fallat, quando allegant iu-

ris præsumptio a sisfit, quæ vt proxime

dicebarunt, probationis necessitatē in

adueriarium transferrit, locum habet in

eo qui diuitias, vel paupertatem ad fu-

tiōnem fundandam allegat, quo-

niam ius neniū regulariter diuitia-

aut pauperem præsumptio, *Iacob.* de Are-

na, in l. actor in fine, C. de probat. *Pacian.*

cap. 36. num. 33. *Argel.* d. qu. 8. art. 39.

num. 2. *Menoch.* conf. 649. num. 10. *Maf-*

card. conclus. 1154. num. 10. *Alciat.* d. reg.

3. pref. 27. num. 4. cum diuitiae fortu-ne

im-

Euerard. in loc. legalib. loc. à fictione n. 5. in

fine. *Menoch.* q. 8. n. 11. 15.

Num. 2.

Quoties aliquis diuitias, vel pauper-

tem allegat, astringitur ad onus pro-

bationis, Argel. vbi proxime num. 10. Pa-

rian. cum plurimis. cap. 54. num. 10. Me-

noch. lib. 6. pref. 125. num. 14. Afflct. d.

decf. 377. num. 4. 5. *Tiraquel.* de retrac-

tione. 6. 32. glof. 1. n. 9. *Mafcard.* 526. n.

1. conclus. 1159. num. 5. *Valalc.* *suprad.* q. 5.

num. 11. *Villalob.* commun. opinior. lit. D.

num. 12. 13. *Gutier.* de iurament. confr-

mot. part. 1. cap. 1. num. 22. *Plaq.* in epitol.

delicior. cap. 31. num. 22. *Bacza.* de non me-

lior. rit. dor. filiat. cap. 36. num. 13. 16.

Tusch. lit. P. d. conclus. 162. num. 8. *Gail.*

practicar. obseruat. lib. 1. obseruat. 142. n. 2.

Farinac. in prax. crimin. lit. 6. qu. 5. &

num. 86. *Cyriac.* tom. 1. controvrs. 5. num. 3.

39. *Ceuall.* tom. 2. qu. 849. in fine. Ant.

Gab. commun. lib. 1. tit. de probat. conclus.

7. *Anat.* *varia lib. 1.* resolut. 49. n. 61. 62.

Ratio est, quia vnde quilibet siue actor,

siue reus ad suæ intentionis fundamen-

tuum probandum tenetur, etiam si illud

In negativa consistat, l. penult. 6. Docere,

ff. *Ne quis cum qui.* Menoch, lib. 2. pref.

48. num. 2. Afflct. vbi proxime, num. 5.

Pacian. cap. 51. num. 29. *Argel.* de acquir.

posse, qu. 18. art. 2. num. 17. *Cyriac.*

tom. 1. controvrs. 180. num. 13. 14. Ca-

cheran. decf. 169. alias decf. 171. num. 8.

Mafcard. d. conclus. 1159. num. 6. *Nogue-*

rol. allegat. 7. num. 18. *Bart.* in l. 1. f. 1. C.

si aduers. creditor. *Anton.* *Gom.* *Varia lib.*

3. cap. 9. num. 1. *Gutier.* conf. 28. num. 3.

4. *Ioan.* *Orof.* in d. f. *Docere* num. 2. *Man-*

tic. de coniectur. ultim. volunt. lib. 2. tit. 1.

num. 3. *Lotter.* de re beneficiar. lib. 2. qu. 4.

40. num. 7. 8.

1. Impetu comparentur, & amittantur, quare nulla hanc re certa præsumptio dari potest. Menoch. lib. 6. pref. 28. num. 8. Gutier. de tutel. part. 3. cap. vlt. num. 9. faciunt l. si quis 3. §. 1. ff. de acq. rer. dom. l. plon. 4. ff. vt in posse legat.
- 12 An qui fuit diues, nunc talis quoque presumatur, aut qui hodie diuitiis abundant, olim eas habuisse presumatur, & quid de paupertate tractant late Pacian. d. lib. 6. pref. 25. per totam, Pacian. d. cap. 54. à num. 20. Gutier. ubi proxime per totum caput.
- Ibi: Nā quis ipsum ut pauperem à munere execuat.
- 13 Qui intuitu paupertatis se ab onere aliquo eximere intendit, eam probare debet. Menoch. d. pref. 25. num. 15. Pacian. cap. 54. num. 10. Alciat. ubi proxime, Argel. supra n. 3.
- Ibi: Patronus petens ut pauper.
- 14 Patronus vt alimenta à liberto, vt pau per consequatur, de paupertate docere compellitur. Menoch. n. 17. Argel. n. 4. Pacian. n. 11.
- Ibi: Quia nemo nascitur diues.
- 15 Imò omnes nudi prodimus in lucem; cap. sicut 9. 47. distinct. lob. cap. 1. vers. 21. Nudus egredens sum de utero matris mea, nudus illuc reverterar. Plin. lib. 9. cap. 35. Nos rerum natura nudos exceptis. Argel. d. quæst. 8. art. 34. num. 9. Menoch. d. lib. 6. pref. 28. num. 6. Luc. de Penna in l. 2. C. quad. & quib. quare, pars debet. lib. 10. Gutier. supra num. 8. Affl. d. decif. 377. num. 5. Malcard. conclus. 525. num. 2. Pacian. cap. 36. num. 33. Caualean. decif. 223. num. 1. Ex quo diuitiae naturaliæ contraria dicuntur, Malcard. conclus. 1. 159. num. 2. Gutier. supra n. 8.
- Ibi: Unde qui diuitias ad aliquid obtinendū.
- 16 Similiter qui diuitiem eligere tenetur, cum tale esse probare cogitur, l. i. §. Si magistratus ff. de magistratib. conuenient. l. non est necesse, ubi Fuigol. cod. tit. & qui afferit colegam suum fulle diuitem tempore administrationis officij ad id probandum tenetur, l. ex persona 3. C. de probat. Menoch. d. pref. 25. n. 18. 19. Argel. d. art. 39. n. 4.
- 17 Sed præmissa omnia sunt limitanda,
- cum ita notiorum est, quemquam diuitem esse, vel pauperem, vt nulla tergiversatione celari queat, nam probatio opus non erit. Pacian. cap. 54. num. 18. Albert. in l. si vero. §. Qui pro rei vers. Quid dicemus col. 2. ff. qui satifid. cogant.
- Num. 3.
- De hac questione agunt late Pacian. d. lib. 1. cap. 46. Menoch. d. lib. 6. pref. 26. Argel. d. quæst. 8. art. 40. num. 17. 18. 52. cunctis seqq.
- Afferentor bona esse sibi, vel in huiusreditate & nō plura hoc probare, necesse non habet, nam propriam intentionem fundatum tenet, nisi contrarium ostendatur, Valac. d. quæst. 5. num. 22. cum alijs, Rebuff. de nominat. quæst. 9. num. 47. vers. Sexto, queru Phanuc. de tureland. in item part. 2. memb. 2. num. 24. in fine. Herculian. supra num. 25. vers. Quarto, aduertendum est, Ant. Gab. lib. 1. tit. de probat. conclus. 1. qui magis communem dicit. Hermof. in l. 4. glos. 2. num. 35. tit. 4. part. 5. Crauet. de antiquitat. tempor. part. 2. princip. num. 55. Affl. decif. 370. num. 2. Caroc. de redemidij aduers. sentent. except. 25. Butr. in cap. 1. in fine de probat. Peregrin. de fidicemiss. art. 39. num. 14. Cagnol. in l. fin. num. 273. vers. Et mulier dicens. C. de pacf. Olalch. decif. 174. num. 5. Menoch. d. pref. 26. num. 5. Pet. Barbol. in l. maritum num. 24. vers. Sed nichilominus & num. 35. vers. Ego autem ff. solut. matrimon. Quæ sententia propt. iacet, non est vera, vt dicam infra. 23. cunctis seqq.
- Ibi: Ex eo quod quilibet presumitur pauper.
- Vides supra num. 15. Hac præsumptio 19. tio perleuis est, tum quia homo propria industria in dies dilectere, creditur, l. si defunctus 10. C. arbitr. tutel. Gutier. d. cap. vlt. num. 13. Menoch. d. pref. 25. num. 33. Fulu. Pacian. supra cap. 36. numer. 33. Cyriac. tom. 1. controver. 91. num. 2. Galer. in prax. tutelar. part. 3. rubric. fin. num. 122. Petra in audit. ad Grammatic. decif. 103. num. 109. Elcoba de ratiocin. comput. 22. num. 16. Tum etiam quoniam licet paupertatis qualitas sit naturalis, qui nudi nascimur, vt nuper diximus, diuitiarum vero accidentalis, tamē nascendo inuiti diutes inveniuntur, cum ius in parentum bonis statim acquirant, tam quo ad alimenta, quam quoad suc-

cessionem, l. i. & portorum, ff. de liber. az. no. cœn. l. in suis 1. ff. de liber. & possum. Ex quo recta plana colligitur, cum cuius pater diuitiis abundat, diuite dici posse. Crauet. conf. 64. num. 2. Pacian. d. lib. 1. cap. 54. in addit. l. F. sicut filius Ducis, vel Comitis, Dux vel Comesire, adhuc viuis parceribus, nuncupatur, glos. in e. vlt. 24. quæst. 1. Bald. in d. l. in sui col. 1. in fine, vbi lat. col. 3. num. 19. Didac. Perez. in l. tit. 2. lib. 2. Ordinam. C. Catan. in catalog. glor. mīd. p. 5. confid. 40. Anton. Gom. varia. lib. 1. cap. 1. num. 5. ex his apparet, præsumptionem paupertatis alij elidit ita, vt quoad iuris effectus nullus sit momenti, cum de probatione tractatur.

Ibi: Probatur etiam ex eo, quod negatiuē. 20. Verius est, negatiuam etiam simplicē probari debet ab eo, qui ipsam pro fundamento propriæ intentionis allegat. Argel. d. quæst. 8. art. 40. num. 35. Tiraquel. de retract. lignag. §. 23. glos. vnic. num. 95. Olalch. decif. 172. num. 5. Herculian. d. tract. denegat. proband. in princip. num. 2. Barc. decif. 105. num. 19. Menoch. lib. 4. pref. 1. num. 5. Pacian. cap. 46. num. 29. & cap. 51. num. 28. vbi plurimi. Cyriac. tom. 3. controver. 48. num. 41. Malcard. conclus. 343. num. 16. & conclus. 1092. num. 1. Bernard. Diaz. reg. 488. Ancharr. in suis familiar. questionib. quæst. 14. num. 2. part. 1. Tutch. lit. N. conclus. 30. num. 14. Ceull. tom. 1. quæst. 145. qui contrarium tenentes refert. Negatiua afferit, que sit, late explicat Pacian. cap. 15.

21. Hoc autem ita verum est, vt quoniam negatiua probari non possit, adhuc qui eam allegat, astringatur ad probationem, sibique imputet, quod ad impossibile fe obliquavit fundat. in negatiua, Cyriac. Thufc. ubi proxime, Pacian. cap. 51. num. 31. Mantica. d. tract. de conjectur. lib. 2. tit. 1. num. 5. vers. sed huic. Malcard. d. conclus. 1092. num. 4. Tondut. question. part. 2. c. 3. §. 1. n. 19. 20.

22. Sed quod de negatiua probata dictum est, cum distinctione debet intelligi: non enim omnis, qui negat, probationisonei subicitur, quando quidem reus negans, quod auctor affirmat, vt huius intentionem eidat, probare non tenetur, imò probata negatiua cenfetur nisi contrarium doceatur, vt si petenti centum

ex donatione, respondeatur, donatum non suffit, nam donatario incumbit probare, l. 2. ff. de probat. Quod si negativa ponatur in vim propriæ exceptionis, nō inficiando act. oris fundamentum, sed actionem excludendo; tunc ab allegante erit negatiua probanda, velut si a ceteris ex donatione opponat donator, le ceteris non posse, quia sibi bona non sunt, suam egestatem probare compellitur, quia intentionem auctoris, ideit, donationem non inficiatur, sed actionem per negatiuum excludere intendit. Argel. d. quæst. 8. art. 34. à num. 5. 8. Pacian. c. 5. num. 5. cunctis seqq.

Ibi: Primum locus est Iuris consulti. Adde Pacianum, cap. 46. ex num. 27.

Ibi: Nec quidem de sunt Autores. Sunt enim multi, qui contra Barto. 23. lum tenent, non sufficere assertioneam, quod torunt bona & non plura, nisi probetur, Cyriac. d. controvers. 5. num. 37. vers. Propterea, Cuman. in l. decem col. fin. ff. de verbor. obligat. Cora. in l. fin. §. Licentia in princip. C. de iuri deliberand. Argel. d. art. 14. num. 62. vers. Ad secundum cunniver. 3. num. 28. vbi plurimi. Cyriac. tom. 3. controver. 48. num. 41. Malcard. conclus. 343. num. 16. & conclus. 1092. num. 1. Bernard. Diaz. reg. 488. Ancharr. in suis familiar. questionib. quæst. 14. num. 2. part. 1. Tutch. lit. N. conclus. 30. num. 14. Ceull. tom. 1. quæst. 145. qui contrarium tenentes refert. Negatiua afferit, que sit, late explicat Pacian. cap. 15.

Num. 4.

Quod hæres allegans, non sufficere 24. bona hæreditaria ad solutionem legatorum, non teneatur, id probare, modo inventarium legitimè facerit, docent cum Di. Couar. Molin. ubi proxime. Barc. decif. 705. num. 2. vers. Secundo, vbi piures laudat Argel. sup. art. 40. num. 53. Peregrin. d. art. 39. num. 14. Pacian. qui piures intellectus ad gloriam in l. cum de lege, ff. de probat refert, ac refellit. d. cap. 46. 4. num. 33. Roland. de confess. inventar. part. 4. vers. Hæres cum inventario allegans plura bona, num. 1. 3. Ant. Gab. lib. 1. tit. de probat. conclus. 7. num. 7. Menoch. lib. 6. d. pref. 26. num. 3. Olalch. decif. 181. num. 2. Phanut. in tract. de inventar. part. 3. n. 59. Marien. in l. 9. glos. 3. num. 9. tit. 8. lib. 5. Re-

Recopilar. Gratian. *disceptat.* cap. 570. à num. 19. Herculian. *supra* nu. 236. Cyriac. d. *controuer.* 5. num. 36. qui magis communem testatur. Crauet. *de antiquit. tempor. part. 2.* in princip. Malcard. *conclus.* 205. num. 20.

Verl. Ex his poterit tractari.

25 Cōmūniter approbat prafens conclusio, videlicet requiri iuris präsumptionem, vt hæredi affirmanti, non esse plurā bona in hæreditate, creditur absque probacione. Ita fentient Matien. Gratian. Peregint. Cyriac. vbi proxime, Malcard. *conclu.* 1159. num. 42. Pacian. num. 47. Menocri. num. 5. Argel. num. 52. Herculian. num. 255. Gab. *conf.* 138. num. 20. 21. *volum.* 2. Cabal. *conf.* 11. num. 9. vol. 2. *Cotta de portion. rase, queſt.* 140. num. 8. Christofor. Torniol. *conf.* 107. num. 4. Iacobin. in d. l. *cum de lege,* num. 2. ex quibus, & alijs laudatis, num. precedunt colliguntur, quod, vbi deficit inuentari, vel alla iuris präsumptio, hæredi incūbit onus probandi bona non extare.

Num. 5.

De hac quæstione confundendi sunt, Menoch. lib. 4. *pref.* 1. Mantic. *supra* d. lib. 2. tit. 1. Malcard. *conclus.* 938. Pacian. d. *cap.* 46. a. n. 3.

26 In dubio quilibet intestatus decedere creditur, quia cum testamentū quid facit sit, nisi probetur; non præsumitur iure, *i. in bello* 12. 9. *facti, ff. decapt.* Ideoque agens ex causa intestati probare non debet, defunctū vitium elogium nō condicisse, Mantic. *supra* num. 11. *cum alijs.* Cancer. *variar. part. 1.* *cap. 5.* num. 63. Grat. *conf.* 146. num. 7. *vers.* Etsi dicam, Natura. *conf.* 166. num. 6. *vers.* Nam si pluralitas, *vol. 1.* Pacian. *cap.* 45. num. 3. 4. Bolognet. *in l. s. emancipati,* num. 7. *c. de collationib.* Malcard. *supra* n. 3. Gulhelm. Mayner. *in l. quandiu,* num. 43. *ff. de reg. iur.* Boer. *quesi.* 37. num. 9. Menoch. *supra* n. 3. Cyriac. *tom. 2. controuer.* 236. num. 29. Pet. Gregor. *synagm.* lib. 45. *cap. 1. n. 3.*

Ibi: *Hac vero ratio parum urget.*

27 Hanc solutionem D. Couar. impugnat Menoch. num. 2. 3. alterens, agentem ex causa intestati oīti negativa, qua iusta cum naturali statu rei onus probatio nis in aduerterium transire facit, statum

naturalem vocat, quem secluso hominis facta res habet, vt enim quis intestatus decedat, nullum factum interuenire, nec celsē est, secus ut testatus moriatur.

Ibi: *Verum quod magis cendam sententiam.*

Ita l. *s. emancipati* 9. C. *de collat.* inter-28 pretantur, etiam Menoch. d. *pref.* 1. num. 3. *vers.* Primo ex dicta lege, Cagnol. in ead. leg. tamen, vt in meo codice legitur minime refragatur illa constitutio, nec suffragatur huic opinioni, quoniam sic scripta est: *Nec vilum testamentum reli-ctum est, vel nouissimum iudicium communis patris, neque emancipatum probatum fuerit.* Verbum enim, probatum, referri nō potest iuxta hanc lectionem ad testame-*tum, sed ad emancipationem duxata;* vt ipsa contextura demonstrat, nisi tollatur verbum, est, prout tollitur a Me nochio, & D. Couar. dum verba confi-*tutionis transcribuntur.*

Verum retenta lectione cum verbo, 19 est, validum pro cōmuni opinione con-*stitutio illa exhibet fundatum, ipsius mente adamusim perpensa.* Duo enim ibi requiruntur, vt collationi locutus sit, & quod pater intestatus obiret, & quod unus ex filiis fuissest emancipa-*tus.* Primum, vt probetur, textus non re-*quirit. Secundum, probandum esse, eis, vt ex contextura ipsa appareat, huiusmo- di differentia ratio nulla congrua redi-*potest, nisi quod filius legitimè natus,* qualis erat ille, in patria postulare esse præsumitur, idcoque ipsi onus proban-*dum de emancipationem incumbit, l. filius* 8. *ff. de probat.* Menoch. *cum alijs. d. lib. 6.* *pref.* 35. num. 7. At patrem, siue testamēto deceſſile probare, necesse non tuit, quia illud ius præsumit, quandiu testa-*tum fuisse defunctum, non ostenditur.* Igitur aperte ex ea lege deductur, alle-*gantem, aliquem non condito testamen- to deceſſile, non teneri ad id proban- dum, cum pro se habeat iuris præsumptionem, qua onus hoc in aduerterium transiret.**

Fauet itidem ratio vrgens præfato sententia, quam considerat Malcard. d. *conclus.* 938. num. 5. nam lex languine coniunctos ad hæreditatem vocat ex præsumpta defunctū voluntate, l. *con- ciuncti* 8. *ff. de iure codicillor.* atque ita pe-*tentia bona ex causa intestati fundam-* ha-

habet suam intentionem in iure com-*muni, quod onus probationis in aduer- sarium reicit; glo. verb. actore, vers.* Item fallit in cap. univ. *vt Ecclesiastic. bene- fice.* Pacian. *cap. 8.* num. 5. vbi alij. Qui cō-*trariam voluntatem defuncti per testa- menti confessionem probationibus debet ostendere; alioqui succumbe, nam qui præsumptione iuris nititur, liqui- disimam probationem censetur habere, nisi probetur contrarium, vt alibi dictum est sup.*

31 Nec oīstat, quod ita demum lex con-*sanguineos ad successiōnem vocat, si in- testatus defunctus mortuus fuerit, qua- qualitas probanda videtur, vt possint ad- mitti. l. eius qui in Provincia, vers. Quo- niam. ss. si cert. petat. l. non ignorat 9. C. qui accusat, nos pos. Ant. Gom. *variar. tom. 3.* cap. 12. n. 24. Gutier. *canonicar. question.* lib. 2. cap. 19. num. 20. Vnde Pet. Greg. *synagm. lib. 42. cap. 1. n. 1.* *successione ab inheritance subiheriarum dixit.* Nam id verum est, si lex in ea qualitate le fun-*detur, que autē proximos vocat ad hæ- reditatem consanguineos, eo non nitit- tur, quod defunctus non condidit testa- mentum, sed naturali affectione pro-uenienti ex sanguinis coniunctione, prop- ter quam præsumit, quemlibet veile, sua bona ad sibi coniunctos peruenire;* tamen haec præsumptio euaneat, vbi testator contraria voluntatem, testa-*mento condito, manifestat, cum in clari- sis nullus conjecturis sit locus, quod vt,* lex ostendat, ne videatur, legitimis ha-*redes contra testamentum venire posse,* eos ab intestato vocari exprimit. Vnde haec probanda non est ab eo, qui se ut legitemum hæredem admitti, desiderat, sed a testamētorum successiore, qui illum excludere cōtentit, eti aliter sentiat Pet. Greg. vbi proximè.*

Ibi: *Et id allegantem probare plena pro- batione debere.*

32 Sed non præsumit aliquem intesta-*tum decedere, ac id ab allegante fore probandum, sentiū eum Romano, Anton.* Gab. *lib. 1. conclus.* 7. *de probat.* num. 5. *vers.* Quarto. Nicont. in cap. quoniam. *contra part. 2.* num. 31. *vers.* Quartodeci-*mo, mouor, de probat.* Albert. Brun. *in- tractat de iustit. femin.* excludent. *in fine,* ha-

art. 15. Corn. *conf.* 125. *in lit. D. col. penult.* volum. 4. Maſcard. d. *conclus.* 938. à num.

9. qui docet, quod, vbi vigerit consuetudo, quod homines cum testamento de-*cedant, factenda est inquisitio, utrum* defunctus fecerit testamentum, inter-*rogando confessarium, vicinos, famili- res, aliasque personas, quibus id notum est,* verō similiter credatur, iudicis in-*terveniente anchoritate, quod limitat,* si fama sit, defunctum intelligat decel-*sula, quia non erit ea inquisitio necessaria.* Niſhilominus à cōmuni sententia tradita nuper, num. 26. deuandū non est, quam limitat Pacian. ex Bartol. Iaſone, & Imola, cap. 45. num. 3. 4. quando cōmuni opinio cil in populo, quod testamentum fuit conditum, nam tuac p̄fata inquisitioni locus erit, nam fa-*ma hunc operatur effectum.*

Num. 6.

De hoc plenè Pacian. *supr. lib. 2. cap. 33*

12. num. 26. *cum multis seqq.* Et quidem receperimus est Cumani sententia, sci-*licet sat esse ad obtinendam propinquu- hæreditatem cognationis probationem,* maximē si de certo gradu confit, nec requiri, vt probetur nulus esse proxi-*mior agent. Ita Anton. Gabr. d. lib. 1.* tit. de probation. *conclus.* 6. num. 23. *vers.* Quarto infertur, Rub. in l. Gallus, 6. *Qui- dam recte, col. 34. vers.* Sed hic quoero, ss. de liber. & postib. Corn. *conf.* 197. *in lit. A.* *vers.* Sed licet hec videantur, col. 1. *volum.* 4. Socin. in l. si inter virum, num. 7. *vers.* Tertiū, colligitur col. 2. ss. de reb. dub. Al-*citat. in l. proximi, ss. de verbis significatis. Ri- pa in l. illa, num. 26. *vers.* Premissa indu- cuntur, col. 5. ss. de verbis obligatis. Tira- quell. de retract. lignag. 6. 11. glo. 1. num. 6. *vers.* At si extraneus, Crauet. *conf.* 249. num. 1. *vers.* Probatio, col. 1. Pacian. d. num. 26. *vers.* Sed in contrarium, Molin. de pri-*mogen. lib. 3. cap. 9. num. 21. Menoch.* *conf.* 816. num. 52. Anton. Sola in com-*mentarij, ad decreta antiqua Sabaudie, part. 2.* glo. 3. num. 2. in fine, Maſcard. *conclus.* 124. num. 1. 5. 9. & ita verum est, quoniam dil-*ligentiant Fulgoſ. conf.* 184. n. 1. Alexand.* *conf.* 124. col. 7. & alijs, quos D. Couar. re- ferunt pauio inferius.

Sed multi sentiunt, cōmuni senten-*tiam non aliter procedere, quām si*

certus cognationis gradus probetur, nec sufficere generica, sive indefinitam probationem conlangunitatis, Menoch. *supra* num. 53. Dec. conf. 321. num. 13. Alciat. de *præsumpt* reg. 1. *præsumpt*, 28. num. 9. Tiraquel. d. glof. 1. num. 9. D. Couar. *infra* in fine huius numeri. Anton. Gab. *supra* nos. 24. & alij apud Pacian. num. 29. qui id intelligendum, docet, quando ad successionem, vel alium actum certus gradus defideratur, ut in transversalibus, qui intra decimum gradum duntaxat inicem, succedant sibi, tunc siquis ad maioratum vel admittit, nam, in genere agnatione probata obtinebit, nisi aliis proximior apparuerit.

Ibi: *Ad idem facit, quod Ripa.*

35 Substitutus perens fidei commissariam hereditatem sibi reliquit: si institutus sine liberis decedat, probare non tenetur, ipsum prolem non reliquit, Molia. vbi proxime. Vigent. Fufar. de substitutionib. quest. 436. Bart. in l. ex facto, §. Si quis autem, ff. ad Trebellian. Peregrin. *supra* art. 43 num. 51. Socin. in l. qui duos, §. i. in fine, vers. Quintum, & ultimum, ff. de reb. dub. Mantic. *supra* lib. 11. tit. 4. num. 6. vers. Nam primus causus, & decisi. 32 num. 2. Malcard. conclus. 343. ex num. 8 Anton. Gab. d. conclus. 6. num. 25. Ripa in d. §. si quis autem num. 9. vers. Pro concordia tamen. Boet. decisi. 38. num. 30. vers. tñm sub correctione. Beroi. in cap. in presenta. num. 347. vers. Non omitto, de pr. bat. Pacian. *supra* lib. 2. cap. 7. num. 1. quod plane procedit, quoties non apparet, liberos aliquando fuisse instituto; quod si eos extixisse, dubium non sit, maxime controveritur, an substitutus, patri non superuxisse, probare teneatur, de quo fuisse Pacian. *supra* à numer. 2. & D. Couar. *infra* cap. proxim. numer. 6. vers. Tertius, agit substitutus, vbi nos numer. 24.

36 Ratio, quæ communiter tradi solet ad præmissam conclusionem ea est, quia filios procreare, quid facti est, facta autem non præsumuntur, ex quo alterenti, liberos instituto fuisse superstites, onus probations incumbit. Ira Molin. d. num. 24. Menoch. lib. 6. *præsumpt*. 14. num. 7. Pacian. ex alij, vbi proximè num. 3. Verum ipsa congrua non videtur, nam

etsi nemo liberos suscipere, aut relinquare præsumatur, non inde sequitur, contrarium præsumti: nempe quid absque prole quicquam decedat, vt substitutus hoc allegans pro fæc intentionis fundamento a probationis onere releveretur. Sic diximus, dilititem neminem præsumi, sed ex hoc non inducitur præsumptio pauperum, quominus qui in ea se fundat, ad probationem non reheat, vt cù coramuni *supra* fuit resolutum, neque enim recte inferuntur filii alli cui esse non præsumuntur. Ergo præsumuntur ipsos non habere, cum ius, vt plurimi, etiam in contraris pro nullo præsumptio, & probationibus omnino steratur, quæ iuxta illius regulam ab allegatione debent exhiberi. Quo argumento ad simili vius est, D. Couar. *supra* numer. 5. vnde videtur, quid cum substitutus pro se iuri præsumptionem non habeat, negatiuum: scilicet filios instituto non superuxisse, in qua se fundat, probare compellatur ex regula tradita *supra* num. 20.

Quapropter aliter defendere oportet præstatam conclusionem, afferendo, quod cum negativa naturali rel statutum conuenit, eam allegans probationem non obligatur sed aduerteritis, nisi contrarium verificauerit, succumbet, naturalis status hic vocatur, in quo res est, nullo facto, aut qualitate extrinseca accende. Hinc est, vt. cum ad filiorum procreationem factum homolis, multaque extrinseca, vt necrum est, desideretur, qui allegat quemquam prolem non suscepisse, adhuc probandum non tenetur, quoniam se fundat in negativa statutum hominis naturali conueniente, quod onus probations transfert in aduerarium. Ita in specie Pacian. *supra* numer. 14. & Menoch. *in simili*, d. lib. 4. *præsumpt* 1. num. 2. 3.

Num. 7.

Nota obiter limitationem insignem ad hanc, l. 2. tit. 2. lib. 5. Recop. lat. nam potest vir uxori fæc arbas constitucere vtrum decimum bonorum, quam tempore premisionis haberet, si eas de facultatibus presentis, ac futuris expressim promittat, quo casu mulieri optindatur, vt tempus assignet, iuxta quod com.

computatio quoad decimam est facienda, nec amplius eidem variare licet, eti vir locupletior postea efficiatur, Roderic. Suar. in l. 1. vers. Nota vterius tit. 2. lib. 3. for. Matienç. in d. l. 2. glof. 1. n. 5. Ant. Gom. in l. 50. Taur. 13. ad finem, Pat. Sanch de maritim. lib. 6. disp. 29. num. 5. vbi alij. Dubium tamen plincharum est an si ma: itus, tam dissoluto matrimonio per mortem vxoris, ad pinguiorem fortunam peruerit, arrhas debeantur haeredibus: iuxta bona postea quædā, cum prius non elegerint, super quo consultus negariūt refolūt cum Ayora de partit. part. 1. cap. 7. num. 18. Idemque sententie videntur Castill. in l. 50. Taur. num. 5. Palac. Ruulos in rubric. de donat. int. 9. 24. num. 1. vers. Si autem vir. Sed promissio arbarum excedet legis metas non omnino est irrisa; sed tolum quoad excessum, Gutier. de matrimon. cap. 19. num. 24. Sanch. *supra* num. 14. Aut. Gom. vbi pro-

xi.

Quando aliquis pauper censeatur, iudicatis arbitrio relinquitur, Malcard. conclus. 1159. num. 7. 8. Flores de Mena, variar. lib. 2. quest. 21. num. 130. Pacian. pluribus laudatis, d. lib. 1. cap. 54. num. 44. Mangil. de imputat. quest. 13. 3. num. 4. Sard. de silment. tit. 7. quest. 9. num. 10. Benencal. de paupertat. quest. 6. mēn. 17. cum seqq. Gab. Valac. de principe pauper. part. 2. quest. 42. num. 43. Martain in summ. succession. legal. part. 3. quest. 12. art. 5. num. 9. Escobar de ratiocin. lib. 1. cap. 22. num. 18. Fontanel. de pac. nuptialib. cor. 2. claus. 5. glof. 8. part. 9. num. 6. Mytinger. cent. 4. obseruat. 97. Menoch. de arbitrat. lib. 2. cap. 65. num. 7. Giurba Sicil. decis. 18 num. 5. Pareja de instrumentor. edit. tom. I. tit. 3. refolūt. 3. num. 5. Pet. Greg. *supra* lib. 3. 2. cap. 12. num. 13. Lotter. de re beneficiar. lib. 2. quest. 36. num. 30. Gratian. disceptat. cap. 120. n. 14. 15. 80.

In quo iudex perpendere debet per sona qualitatem, de cuius paupertate probanda tractatur, nam proceres, vel indignitate constituti, aut nobilitate preclaris pauperes sunt habendi, quanvis in bonis tantum sit illis, quantum sufficeret aliis hominibus, vt diuitiae admodum putantur, si illi carcent necessariis ad sumum statutum decorare, ac decenter sustinendum, Malcard. *supra* num. 14. Menoch. num. 8. Pacian. num. 45. cum alijs lat. in d. l. si consolante num. 13. 1. & in d. authent. prætres vers. Ex cœctiōne glof. scol. 9. est enim pauperitas, vt Valac. definit. *supra* quest. 4. num. 9. Carentia pecunia secundum personæ, vel negotiis qualitatibus.

Ibi: Quandoque tamen solet hæres.

Addit Gutier. de matrimon. d. cap. 19. n. 38. vers. Verum his, in fine, Sanch. d. disp. 35. n. 5. Matienç. *supra* num. 7.

Ibi: Et idem seruatur, quando vir. arbas.

41 Muliere poliſidente, agens ad reperitionem arbarum quoad excessum, il-

lum procidublio probare compelletur, Sanca. Gutier. Villadieg. Azued. & Mieres vbi proxime Vailo. num. 17. Valades in addit. ad Suar. in d. l. 1. num. 22. tit. 2. lib. 3. fori.

Num. 8.

Quando aliquis pauper censeatur, iudicatis arbitrio relinquitur, Malcard. conclus. 1159. num. 7. 8. Flores de Mena, variar. lib. 2. quest. 21. num. 130. Pacian. pluribus laudatis, d. lib. 1. cap. 54. num. 44. Mangil. de imputat. quest. 13. 3. num. 4. Sard. de silment. tit. 7. quest. 9. num. 10. Benencal. de paupertat. quest. 6. mēn. 17. cum seqq. Gab. Valac. de principe pauper. part. 2. quest. 42. num. 43. Martain in summ. succession. legal. part. 3. quest. 12. art. 5. num. 9. Escobar de ratiocin. lib. 1. cap. 22. num. 18. Fontanel. de pac. nuptialib. cor. 2. claus. 5. glof. 8. part. 9. num. 6. Mytinger. cent. 4. obseruat. 97. Menoch. de arbitrat. lib. 2. cap. 65. num. 7. Giurba Sicil. decis. 18 num. 5. Pareja de instrumentor. edit. tom. I. tit. 3. refolūt. 3. num. 5. Pet. Greg. *supra* lib. 3. 2. cap. 12. num. 13. Lotter. de re beneficiar. lib. 2. quest. 36. num. 30. Gratian. disceptat. cap. 120. n. 14. 15. 80.

In quo iudex perpendere debet per sona qualitatem, de cuius paupertate probanda tractatur, nam proceres, vel indignitate constituti, aut nobilitate preclaris pauperes sunt habendi, quanvis in bonis tantum sit illis, quantum sufficeret aliis hominibus, vt diuitiae admodum putantur, si illi carcent necessariis ad sumum statutum decorare, ac decenter sustinendum, Malcard. *supra* num. 14. Menoch. num. 8. Pacian. num. 45. cum alijs lat. in d. l. si consolante num. 13. 1. & in d. authent. prætres vers. Ex cœctiōne glof. scol. 9. est enim pauperitas, vt Valac. definit. *supra* quest. 4. num. 9. Carentia pecunia secundum personæ, vel negotiis qualitatibus.

Ibi: Qua ratione tollitur controversia.

Vt quis pauper iudicetur ad testi- monium in causa pecuniaria ferendum, considerari itidem oportet valorem litis, super qua deponendum est, qui si excedat bona, quæ testi sunt, hic minus idoneus ob paupertatem iudicabatur, glof. verb. substantiam in §. Si vero absunt,

au-

Authent. de heredit. & falcid. Pacian. qui communem testatur d. cap. 54. num. 55. vers. sed in contrarium, quod intellige, ut infra num. 46.

45 Illud arbitrium, quod in iudice est ad dilectionem, quis pauper censeatur, omnino cestat in causis, in quibus iure decimus est, cum, qui in bonis certam quantitatem non habet, pauperem esse quoad aliquem effectum, ut sunt exempla in l. nonnull. 10. ff. de accusat. 9. Sed nostra, inf. desuets. libert. Bart. in d. l. si constante nn. 14. re s. Quid dicemus, Malcard. d. conclus. 1159. num. 9. Pacian. supra num. 73. idem iuris esse, ait, cum a conlectudine, vel via communis loquendi determinatum est, quis pauper dicatur, quod praeconauerat, Bero. in cap. 1. n. 55. vers. Unde forte melius, de accusat.

46 Vtrum pauperes a ferendo testimonio in iudicio repellantur, aut quanta fides illis sit adhibenda, tractant Menoch. d. cas. 65. num. 11. 12. & cas. 96. per totum, Ant. Com. variar. lib. 3. cap. 12. num. 19. Farinac. in prax. crim. quist. 57. a num. 1. Campege de tesiib. reg. 113. Bucaron. de different. int. iudic. civil. & crimin. different. 100. per tot. Cancer. variar. part. 1. cap. 80. num. 88. Gomez Vaio d. lib. 2. quist. 80. num. 6. Pacian. d. cap. 54. a num. 54. Malcard conclus 1155 Cotta in memor. sibil. verb. Paupertas pag. 662. Violan. commun. opinon. lib. 4. tit. 10. num. 110. 417. Recub. de reprob. test. a num. 387. Montalui. in l. 9. gl. s. mpo. pobre. tit. 8. lib. 2. per. Moria in emp. iur. part. 1. tit. 12. qu. est. 12. & communis relatio est, ut perlonga honesta ob pauperem non sit prohibita, apud iudicem ferre testimonium, tam in ciuilibus causis, quam in criminalibus, iudex tamen pro qualitate pauperis ei fidem adhibebit, quia laude minitor ob luxpcionem, quod, ne necessitate virgente, faciliter homines preso corrumphi, & allici solent ad falso testificandum, sicut & ad alia crimina perpetranda, ut habeatur Proquerib. cap. 30. ibi: Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum vi tu meo necessaria, ne forte satiatus illicias ad negandum, & dicas: quis est Dominus: aut e. estate compulsa fuerit, & per iurem nomen Dei mei, & Ecclesiastic. cap. 27. Propter inopiam multitudine querunt, Glof. ad illud D. Paul. 1.

ad Thessalonicens. c. 5. Regemus autem vos, Eccl. Aut eleganter: Sicut iustitia negligenter parunt, ita reges, d. i. satiaria exigitur, a iustitia declinas l. 2. ibi: Porq; pobredad trah aliosomes a grada oblicia, que exraiz de todo mal. vbi Greg. Lop. glos. 2. tit. 9. part. 2. atque ita magis dines, quam pauper virtutio carere presumitur. Meroch. lib. 5. pres. 4. n. 8. Nam paupertas fortes infert. Pet. Greg. sup. lib. 45. cap. 13. num. 7. & virtutis viam claudit. Horat. lib. 3. od. 24. ibi:

Magnum pauperes operebrium, iubet
Quidvis & facere possit.
Virtutisque viam deserit ardua.

Martial. lib. 11.
O quantum cogi egestas!

De quibus Bouadili. in Politic. lib. 1. cap. 11. num. 21. Carteinal. de iudic. tom. 1. tit. 1. dif. 1. 4 n. 8.

Ex hac presumptione, diuite, & pau. 47 pte deponerentibus, ceteris partibus, magis illi, quam huic credendum est, Bartol. in Lex liber. ff. de quaest. n. lib. Ripa in d. l. si constante. num. 33. Socin. Iun. cons. penult. num. 37. lib. 2. Menoch. d. cas. 96. num. 9 Pet. Greg. sup. lib. 41. cap. 7. num. 7. Nec pauper est tertiis omni exceptione maior. Menoch. ibidem. Ancharran. cons. 194. in fine. Dec. cons. 31. 10. col. ult. Crauet cons. 249. num. 11. Scrabin. de c. 1279. Et quanta mala pauperatis miseriam contineantur, tradit crudite Pet. Gregor. lib. 22. cap. 11. a num. 6. & d. cap. 7. num. 7. vbi quod splendori nocet, ac homines contemptibiles efficit. Hinc Eccl. cap. 40. legitur: Fili in tempore vite tua non indiges: melius est enim mori, quam in gere nam vita pauperis est in cogitatione mortis. Nil homini paupertarem miris exstollit laudibus, Luc de Penna in l. 2. num. 40. C. quand. & quib. quart. pars deb. lib. 10. multaque priuilegia pauperibus iura concedunt, quae concessit Valasc. & nonnulla refert Pacian. d. cap. 54. a num. 61. & inopiam appetibilem libi testatur Horat. Tulyr. 1. ibi:

Semper optarim, pauperrimus esse bonorum.
Ver. Ceterum paupertas.
Quibus modis probetur paupertas la- 48 te docent Pacian. supra ex num. 35. Malcard. d. conclusion. 1159. cum sequentib. Valasc. supra question. 5. per tot. Cardin. Tulch.

Tulch. lit. P. conclus. 162. Angel. in d. l. p. vero. 9. Qui pro rei. num. 6. vers. Qualiter autem probetur, col. fin. ff. Qui sati. 4. co-
gant.

49 Hulsi modi probationis per testes ultra proxime laudatos meminere Alber- tic. in d. 9. qui pro rei. num. 6. Florian. in l. 2. num. 5. vers. Nec obstat huic declarine, col. 2. ff. de prob. & Pacian. d. num. 35. notat, sufficienter probari paupertatem, si tes- tes dicant, cum de quo queritur, si est inopia indorum incidere, subditque, quod esti huiusmodi probario concludens omnia non sit, concludit tamen probabi- litate, quod sufficit, quando rei natura non patitur, ut alter probari queat.

Ibi: Intra satis probatur paupertas.

50 Ita Angel. in d. 5. Qui pro rei. in fine. Sa- licet. in authent. preterea quest. 4. C. unde vir. & vxor. Alba conf. 69. num. 6. col. 3. & alij iam laudati. Sed hoc probatio per discussionem concludens non est, sed co- lecturalis, ac presumptiva, quia ideo ad- mititur, quoniam paupertas concluden- ter probari non potest, cum expissime contingat bona esse debitori, que ut cre- ditiorum satishat, capi nequeant, Pa- cian. d. lib. 1. cap. 45. n. 17.

Ibi: Quod si tractemus de modico praecidicio.

51 Paupertas itidem per famam probatur, Pacian. cap. 49. num. 44. Bald. in d. 9. qui pro rei. num. 4. in fine. Angel. lib. 1. num. 6. vers. Qualiter autem, col. fin. Fulgo. ibidem in fine. Florian. in l. 2. col. 2. vers. Item probatur ex pulgi. ff. de probat. Dec. cons. 120. col. 2. Iacob. de Aren. in l. 1. paupertas. ff. de excusat. tutor. Ancharran. in cap. veniens col. penult. vers. Ego etiam dico, de verbis sig- nificat. in 6.

52 Quod tunc verum est, cum agitur de modico praecidicio, non si paupertas ce- dat in aliquo notabilis detrimentum, Pacian. d. cap. 54. num. 40. 41. Prapolit. in cap. 2. num. 5. vers. Nota quod pauper 8. difficit. lat. in l. si constante. num. 127. vers. Alii quis dicitur, cap. 23. ff. solut. mar- mon. Abbas in cap. 1. num. 11. vers. Et con- clude col. penult. de accusationib. Bald. in d. 9. Item proper. litem. num. 4. inf. de excusat. tutor. & in l. vbi adhuc numer. 48. vers.

Querit hic glossa, col. antepenult. C. de iur. do.

Vnde mulieri agenti ex d. l. vbi ad. 53 hinc, ad dorem aduersus maritum ob inopiam eius, factis est probare per fa- miam, quoniam ille quanuis damnetur, non multum damni paritur, quod si cum tertio professore contendat, vt reuocet per virum alienata paupertatem proba- tio per famam non proderit, cum de graui praecidicio tractetur, Dueñas reg. 299. vers. Limita quinto. Hippolit. in l. de minore. 8. Plurium. num. 56. ff. de quaestio- nibus. Malcard. conclus. 1019. num. 1. cum alijs, quotiam fama probat regulariter plene, quoties de modico praecidicio tractatur, Malcard. conclus. 1159. num. 20. Benintendis Bononiens. decis. 68. num. 1. Joseph. Ludouic. Lucens. decis. 22. num. 1. Pet. Barbo. in d. l. si constante, in- princip. num. 63. Maximè cum paupertatis probatio, vtpotè quæ in negativa consistit, difficulter est probationis, & in his fama plena probationem inducit, Menoch. de arbitrar. lib. 2. cas. 89. numer. 83. Cequal. tom. 1. quest. 307. num. 10. Bart. in l. sequidem, c. sol. matrimon. Ro- man. cons. 6. Rota apud Vertallum de- cis. 49. Malcard. conclus. 753. num. 22. Fa- rinac. in prax. part. 1. rom. 1. tract. de indic. & tortur. n. 90. 91.

Telles autem de fama deponentes de- 54 bend & de propria credulitate dice- re: scilicet illum pauperem se assimila- te, Pacian. d. cap. 54. num. 42. Bald. cons. 222. numer. 2. vers. Subsequenter que- batur, vol. 4. Ripa in d. l. si constante, nu- mer. 37. vers. Circa tertiam questionem, col. 9.

Ibi: Tamen secundum materiam subie- clam.

Hanc interpretationem ad d. l. ff. con- stante, probat Pet. Barbo, ad illam num. 64. Venum aliter Vipianus, ne oblet, potest intelligi, qui ideo verbo, cuius- tisimè, vltis est, vt doceat, quod non propter quæcumque patrimonii deminu- tionem, que viro contigerit statim mu- lieri ad dorem actio danda est, nisi talis sit, vt manifestè appareat, eidem pericu- lum amittendis dotti imminere, ne in mulieris est porestate, viros suos facilè bonis dotibus spoliare, quod quidem 13. 10.

locum habere potest, cum vir ad inopiam vergit, de cuius facultatibus potest ambigi, num insufficient ad doris exactiōnem. At cum iam in paupertate incident, ita ut communiter inops habeatur, dubium non est, quin eius bona ad doris exactiōnem non sint satis, si per famam inopiam probata, euidentissimē appareret, facultates mariti ad exactiōnem doris non sufficere, quod Vlpianus desiderat, ut mulier ex ea lege agens audiatur. Cui distinctioni ad stipulatur, quod DD. notant, tūcīcēt non esse idem, pauperem esse, ac in paupertate declinare Butrigar, in l. actor, in fine, C. de probat. Pacian. d. cap. 54. n. 80.

Ibi: Ex eo quod negotio simplex non capiat, nec patratur.

56 Negotiū alītētū nullo loco, vel tempore coarctata impossibilis est probatio, cap. super hoc, de renunciatione, cap. bona 23. §. Contra legati de electione. Pacian. piures referens, lib. 1. cap. 37. à num. 1. Cancer. variar. part. 1. cap. 15. num. 41. Tusch. lit. N. conclus. 30. num. 1. Iul. Clar. in prax. §. fin. quæst. 52. num. 4. vers. Scias autem, Tondut. question. benefic. al. part. 2. cap. 3. §. 1. num. 20. Mandol. ad regul. 14. Cancellor. de infirm. resignant. quæst. 6. num. 4. Herculian. supra num. 124. Ant. Gab. d. tit. de probat. conclus. 6. Malcard. conclus. 191. num. 3. Caroc. de locat. part. 3. tit. de negotiis probat. Cardof. in prax. iudic. verb. probat. num. 29. Menoch. lib. 2. p. 50. num. 1. Vnde testes dependentes super tali negotiis de fallo suscepit fieri, vt eis fides nulli adhibetur, Menoch. d. lib. 2. p. 55. num. 7. Malcard. conclus. 1374. num. 10. Gail. practicar. obseruat. lib. 3. obseruat. 64. num. 4. Iul. Clar. supra num. 3. in fine, Farinac. in prax. crimin. quæst. 65. num. 205. 206. Bald. in cap. 1. §. Si quis pererriginta, in fine. Si defend. defenct. contrahit. domin. & agnatum, in vīb. feudor. Non tamen vt ipsi pena imponatur obfallitatem Iul. Clar. supra §. Falsum. vers. Soler. et iure diet. Farinac. d. quæst. 65. num. 207. Bot. in prax. crimin. tit. de paen. reor. num. 3. Buccaron. supra different. 53. & num. 9.

57 Aliquando tamen simplex negotia probari potest, vt per instrumentum, vel confessionem aduertarij, quod inferius probabitur, sed quando & quomodo

probabilis sit, docent Herculian. in tractat. special. de negatiu. proband. Menoch. d. pref. 50. à num. 7. Tusch. lit. N. d. conclus. 30. Pacian. lib. 1. cap. 38. Daniel Venator. in analypsi iur. Pontifici lib. 1. tit. 9. axiom. 2. Otter. in repet. cap. fin. num. 30. de confessu. Amat. cum plurimis, variar. lib. 1. refol. 42. n. 18.

Ibi: Ex quibus Bartoli verbis deducit Alexander.

Notoriū quid sit, non eodem modo do ab Interpretibus definitur, vt vicerit potest apud Menoch. de arbitrar. lib. 2. cas. 166. Cyriac. tom. 2. controvers. 3. 3. à n. 2. Viulan. cōmūn. opinōn. lib. 4. tit. 9. n. 29. cum alijs. Malcard. conclus. 1101. Farinac. supra part. 1. quæst. 21. à num. 8. Clari. d. 9. fin. quæst. 9. communī verò sententiā id iudicis arbitrio relinquit, Menoch. num. 7. Cyriac. num. 7. 8. Bart. in l. scriptus. num. 2. vers. Alij remittuntur, ff. de religiōs. & sumpt. funer. & ali. qui subdūnt, iudicem id notoriū arbitrii debere, quod ab omnibus de populo fitur, aut verosimiliter sciri potest, ad quod sufficit, si coram decem personis aliquid fiat, Cyriac. num. 5. Malcard. de probat. conclus. 1106. num. 17. Cyn. in l. ea quidem, C. qui accusat non pos. Bald. in l. si verò. §. Qui prōvēit, ff. qui fatid. cog. Pr. Ennan. qu. sib. Regular. tom. 2. quæst. 6. art. 4. Farinac. supra num. 47. sed Argel. de acy. pof. quæst. 4. art. 1. num. 36. inquit, notoriū esse illud, quod ante oculos situm est, vel ita in membris hominum radicatum, vt aquelli, aut occultari non possit, ex Bald. in l. cives. C. de appellat.

Est autem notoriū duplex facti, & 59 iuris, facti notoriū est, quod ita committitur patet, vt nulla tergivisulatione celari queat, iuris, quod in iudicio legitimè per testes, vel instrumento probatur, primum notoriū propriè dicuntur, secundum non vtique, Argel. supra num. 37. lat. Capra in tract. de notoriū. Malcard. d. conclus. 1101. Farinac. d. quæst. 21. Lotter. de re beneficiar. lib. 1. quæst. 34. num. 29. Pet. Gregor. Syntagmat. lib. 4. 8. cap. 10. à num. 6. vbi addit, aliud esse notoriū presumptum, cum scilicet notorietas nescitur presumptione, vt quando quis communiter pro filio aliquis habeatur, quia ab illo filius nominatur, & tractatur vt talis.

Ex

60 Ex his defendi potest Ripe, si dicamus loqui de notoriitate judiciali, nam in iudicio actus transitorius, seu momentaneus notoriū propriè fieri non potest, cum necessariō per testes, aut instrumenta sit probandus, quod locū evenit in actu permanente, qui cum oculis iudi cantis subiici possit, probalione alia nō egit, Ioseph. Ludouic. decis. 62. num. 21. Malcard. conclus. 1106. num. 20. Tondut. supradict. part. 1. cap. 41. num. 12. quare sicut ēre verbo, notoriū, sumptu, vera est Ripe alterio, quia actus momentaneus notoriū propriè fieri non valet in iudicio sicut permanentes.

61 Ex quo egregia oritur differentia inter notoriū transitoria, & permanentia, hoc enim iuriū & de iure præsumptionē elligit, illud adiutorium eam non admittitur, Menoch. de præsumpt. lib. 1. quæst. 67. num. 3. Alciat. ed. tract. part. 2. num. 15. Roman. cons. 350. Idemque iuriū est quoad tem. iudicatam, Menoch. & Alciat. ibidem. Felin. in cap. quoniam contra fallent. 4. de probat. Præterea ubi adēs notoriū facti transeunt, ordo iudicarii ferari debet, non sic permanentis, nam ille omittitur, Menoch. lib. 2. de arbitrar. cas. 235. num. 14. Aretin. cons. 163. num. 6. Grammatic. decis. 36. n. 44. Pet. Gregor. num. 6.

Vera immēritō Bartolus reprehendit. Quanis Ripam defendere coacit fuit rimus, tamen Bartoli sententia, cuī D. Couar. accedit, falla non est, si notoriū in sua lata significatione accipiatur, tam de notoriitate propria facti, quam imprīpria iuriū.

Vet. Item idem Alexander.

62 Negotiū simplex iū. Indeterminata potest per aduersarii confessionem, vel instrumento probari, Tondut. d. cep. 4. §. 1. num. 20. Cyriac. tom. 2. controvers. 3. 2. num. 7. Bart. in l. fin. quæst. 1. C. de reb. cœdit. Herculian. supra num. 167. Menoch. consl. 259. num. 5. Pacian. lib. 1. cap. 37. n. 7. & cap. 38. num. 2. cum alijs capitib. scq. vbi latissimē de modo probandi negotiū, Malcard. conclus. 1087. num. 11. Flamin. de resignat. beneficior. lib. 11. quæst. 14. num. 70. Cardof. supra verb. probatio. num. 31. Surd. decis. 300. num. 11. Farinac. d. q. 65. à n. 218. Amat. sup.

Ibi: Et tamen per hoc notoriū quid efficitur.

Notoriū dicitur, quod per confel-⁶³ sionem partis, instrumenta, vel alias legitimas probationes cōfīat ex actis, Menoch. ex alijs d. cas. 166. nū. 6. Malcard. conclus. 1101. à nū. 13. Ioseph. Ludouic. decis. 20. num. 2. part. 1. Farinac. supradict. part. 1. quæst. 9. num. 20. Aldret. de religiōs. disciplin. lib. 1. cap. 5. 2. num. 10. Acta enim rem notoriā efficiunt, Farinac. d. quæst. 21. num. 14. Surd. cons. 154. num. 25. Roland. cons. 41. num. 30. vol. 1. Bcc. cons. 40. num. 3. vol. 1. Sed hoc impropiè notoriū dicitur, quia non facti veritate, sed iuriū autoritate nascit, potest enim aliquis tergiversatione excludi, nempe falsitate probationum, vel ipsius confitentis mendacio, l. i. Et per totum, C. si ex faſ. instrumentum, vel testimoniū, iudicat. ist. l. 1. §. Si quis vītrō, ff. de questionib.

Ibi: Sed hæc vera sunt de notoriū iuriis.

Quid sit notoriū iuriis, & quid factū dictum est supra num. 59.

Ibi: Sed etiā locum obtinet in negotiū.

De negotiū coarctata, eiusque probatio, Pacian. lib. 1. cap. 40. per tot. Menoch. lib. 2. pref. 50. num. 13. Lotter. de re beneficiar. lib. 3. q. 26. n. 93. 94.

Vet. Ex his appetet.

Istis addenda sunt tradita supradicta num. 63. pro interpretatione, d. l. si constat, ex illis enim colligitur, verū esse, quod, Bartoli sententia relecta, hic D. Couardocet, ex quo enim legitimè paupertas per testes probatur, euidentissimē confitat, mariti facultates ad exactiōnem doris non sufficere. Bartoli vero opinio recipi potest cum mulier intenderit probare, vitium suum ad inopiam vergere, quoniam tunc non erit satis, vt testes alferant, viri facultates ad exactiōnem doris non sufficere, nisi addiderint, id manifestū esse, quod Vlpianus desiderat.